

CESTY ÚZEMNÍHO ROZVOJE

Následující text je podrobnějším rozvedením referátu předneseného v rámci bloku „Trendy urbanizace evropského prostoru“ 3. konference TVÁŘ NAŠÍ ZEMĚ – KRAJINA DOMOVA, jejímž tématem byla „Česká krajina v Evropské Unii“.

ÚVOD

Proměny území České republiky a rozvoj jeho hodnot se dějí v souvislostech a v rámci území Evropy, přímo nebo zprostředkovaně se projevují trendy a uplatňují cíle, vyjádřené v řadě mezinárodních dokumentů (dostupné na adrese www.mmr.cz a www.uniserver.cz/visionplanet). Významné jsou především:

- **EVROPSKÉ PERSPEKTIVY ÚZEMNÍHO ROZVOJE – směrem k vyváženému a trvale udržitelnému rozvoji území EU** (přijato v Postupimi ministry 15 zemí EU, kteří zodpovídají za územní plánování, květen 1999); pro tento dokument se vžila zkratka jeho pojmenování v angličtině – ESDP (European Spatial Development Perspective),

- **VISION PLANET – strategie pro integrovaný územní rozvoj střední Evropy, Podunají, Jadranu a jihovýchodní Evropy**, zpracovaný v rámci programu EU Interreg II C (přijato projektovým panelem spolupracujících zemí ve Vídni, leden 2000),

- **ŘÍDÍCÍ PRINCIPY TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE EVROPSKÉHO KONTINENTU** (přijato na 12. zasedání Evropské konference ministrů zodpovědných za územní plánování /CEMAT/ zemí Rady Evropy v Hannoveru, září 2000), (dále v textu jen Řídící principy),

- **LUBLAŇSKÁ DEKLARACE O ÚZEMNÍ DIMENZI UDRŽITELNÉHO ROZVOJE** (přijato na 13. zasedání CEMAT v Lublani, září 2003); účelem této deklarace je zejména provádění „Řídících principů“.

Obsah těchto dokumentů je výsledkem intenzivních diskusí a náročného hledání shody zúčastněných partnerů. Nejkonkrétnější je dokument VISION PLANET, navazující na ESDP, zahrnující území 13 evropských zemí a část území pěti dalších. V době zpracování byly 4 země členy EU (Itálie, Německo, Rakousko, Řecko). Pro tento prostor se připravuje v rámci programu EU Interreg III B projekt „Planet Cense“.

Terminologie používaná zejména v dokumentech EU, jejich výklad a pochopení v souvislostech našeho územního

plánování vyžaduje významové „přetlumočení“. Jednotlivé národní úpravy územního plánování členských zemí se někdy v použití určitých termínů shodují, při tom jim však přiřazují i značně odlišný význam, na druhé straně řada v překladu odlišných termínů znamená prakticky totéž. Pro pochopení rozdílů a shod v územním plánování jednotlivých zemí Evropy je prostý překlad nepoužitelný a způsobuje zmatení pojmů. Například překlad „*spatial planning*“ jako „*prostorové plánování*“ s výkladem, že se jedná o jiný systém než je územní plánování v České republice, neodpovídá skutečnosti. Značně se v jednotlivých zemích také liší řešení problematiky územního rozvoje nástroji územního plánování a nástroji regionální politiky, jejich vazby a uplatnění na národní, regionální a obecní úrovni. Z tohoto důvodu bylo Evropskou komisí zpracováno a vydáno „**Kompendium Evropské unie o systémech, politikách a zásadách územního plánování**“ (The EU compendium of spatial planning systems and policies), poskytující srovnávací přehled plánovacích systémů 15 členských států EU. Tato publikace byla rovněž cenným zdrojem námětů při přípravě nového stavebního zákona. V roce 2000 byla vydána Ústavem územního rozvoje ve spolupráci s odborem územního plánování Ministerstva pro místní rozvoj a je dostupná na adrese <http://www.uur.cz/images/publikace/infomat/PDF/Kompendium.pdf>.

Každý z uvedených dokumentů byl zpracováván s cílem vytvořit text s vyváženým důrazem na nejdůležitější témata územního rozvoje a uplatňovat je v členských zemích ať již EU nebo Rady Evropy.

Účelem následujícího textu je poskytnout stručný orientační přehled společných témat uvedených dokumentů ve vazbě na územní plánování v České republice, jak jsou tato témata zohledněna v navrhovaném stavebním zákoně. V každém případě je vhodné a inspirující seznámit se s vlastními dokumenty.

UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Všechny uvedené dokumenty uvádějí shodný cíl – politickou, sociální a hospodářskou soudržnost území Evropy, obsahují konstatování, že sociální soudržnost Evropy musí být doprovázena politikou udržitelného rozvoje. Udržitelný rozvoj je klíčovým termínem zmiňovaným ve všech dokumentech. Je chápán nejen jako ekologicky zdravý hospodářský rozvoj, ale jako potřeba uvést v území do souladu společenské a hospodářské nároky na území s ekologickou a kulturní funkcí dané oblasti způsobem, který přispívá k udržitelnému a celkově vyváženému rozvoji území. Termín „*sustainability*“, překládaný jako „*udržitelný rozvoj*“, dříve též jako „*trvale udržitelný rozvoj*“, se pravděpodobně poprvé objevil v časopise „The Ecologist“ v roce 1972, od té doby proběhla řada diskusí o jeho výkladu. Stručný přehled poskytují publikace „Principy udržitelného rozvoje (Ústav územního rozvoje - ÚÚR Brno 2000)“ a „Udržitelný rozvoj území (ÚÚR a MMR, Brno 2002)“. V nich je mimo jiné uvedeno, že dokumenty mezinárodních organizací, např. EU, Rady Evropy, OECD, OSN, WTO) shodně definují udržitelný rozvoj jako vyvážený rozvoj sociální, ekonomický a environmentální, který uspokojuje současné potřeby obyvatel, aniž ohrozí potřeby budoucích generací. Evropský parlament v roce 2000 definuje udržitelný rozvoj takto: „*Udržitelný rozvoj znamená zlepšování životní úrovně a blahobytu lidí v mezích kapacity ekosystémů při zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro současné a příští generace.*“. Podstatný je důraz kladený na vzájemnou souvislost všech tří hledisek udržitelného rozvoje, na sledování jejich dlouhodobě vyváženého vztahu. Tento požadavek je výstižně vyjádřen např. v článku (20) ESDP:

(20) *Posílení strukturálně slabých oblastí Evropské unie a zlepšení životních a pracovních podmínek bez ohledu na státní hranice v oblastech s různou úrovní rozvoje představuje obrovský úkol. Cíle rozvoje, rovnováhy a ochrany je nutno navzájem sladit. Politika zaměřená pouze*

na rovnováhu by vedla k oslabení ekonomicky silnějších regionů a současně ke zvýšení závislosti méně preferovaných oblastí. Rozvoj sám o sobě by napomáhal zvyšování regionálních rozdílů. Nadměrný důraz na ochranu či zachování územních struktur na druhé straně s sebou nese riziko stagnace, neboť může zpomalit modernizační trendy. Důraz kladený na jednotlivé cíle v souladu s jejich vzájemnými souvislostmi podle místních podmínek představuje jediný možný způsob dosažení vyváženého a trvale udržitelného rozvoje v Evropské unii.

Udržitelný rozvoj není v těchto dokumentech používán jako argument pro omezování kvality života, pro omezování rozvoje, ale jako důvod pro uvažování/jednání/rozhodování o problémech, podnětech i důsledcích změn v území v souhrnných souvislostech územních, oborových, tematických i správních.

TÉMATA ÚZEMNÍHO ROZVOJE

ŘÍDÍCÍ PRINCIPY zdůrazňují, že pro udržitelný rozvoj evropského kontinentu, pro udržení ekonomické pozice Evropy je významná široká škála jejich kultur a krajín. Z tohoto hlediska je pro rozvoj Evropy velkou možností mezinárodní turistický ruch.

Jednu z hnacích sil jednotného evropského trhu představuje soutěž regionů, měst i místních správ o hospodářské činnosti, pracovní místa i infrastrukturu, což vyžaduje lepší koordinaci a organizaci spolupůsobení odvětvových politik. Soukromé investice jsou vnímány jako hybná síla územního rozvoje. Proto je zdůrazňován význam územního plánování, které soukromým investorům poskytuje a garantuje perspektivní výhledy rozvoje území a přispívá v souladu s veřejnými zájmy ke zvyšování atraktivity obcí a regionů pro investory, pro turistiku a přispívá k ekonomickému rozvoji zlepšováním stavu kulturního a přírodního dědictví.

V dokumentech se uvádí potřeba nejen ochrany zděděných hodnot území, ale zároveň i respektu k potřebám moderní společnosti; nejedná se jen o ochranu minulosti, ale i o dosažení harmonie odkazu tradic s tvůrčím přínosem moderní architektury a urbanistického návrhu.

ESDP jsou dohodou o společných cílech a koncepcích udržitelného rozvoje území Evropské unie, který by měl směro-

vat k dosažení tří základních cílů evropské politiky:

- ekonomická a sociální soudržnost;
- zachování a spravování přírodních zdrojů a kulturního dědictví;
- vyváženější soutěživost evropského území.

V současné době probíhají diskuse o tom, zda je z důvodu rozšíření EU potřeba dokument ESDP aktualizovat. Řada v něm obsažených doporučení a cílů se shoduje s dokumentem ŘÍDÍCÍ PRINCIPY, které všech 41 členských zemí Rady Evropy v roce 2000 doporučilo jako základ pro národní územní plánování a pro usměrňování územního rozvoje.

Evropské politiky s vlivem na územní rozvoj jsou zejména:

- **Politika společenství pro podporu soutěže;**
- **Transevropské sítě (Trans European Network – TEN);** mimo jiné se zde uvádí, že největší prospěch budou mít města v blízkosti zastávek vysokorychlostních tratí;
- **Strukturální fondy;** účelem je kromě jiného předcházet soustředění sociálních problémů, ekologických škod, zločinnosti a hospodářského úpadku do určitých urbánních oblastí;
- **Společná zemědělská politika (Common Agricultural Policy – CAP);** zmiňovány jsou otevření konkurenci světového trhu, zvýšení tlaku na vyšší intenzitu výroby ve vhodných regionech, zvyšování produktivity zemědělství, intenzifikace, koncentrace a specializace zemědělské výroby, ponechávání půdy ladem, závislost zemědělství a venkova, diverzifikace zemědělství (kvalitní produkty, zemědělská turistika, projekty spojené s životním prostředím);
- **Politika v oblasti životního prostředí;** NATURA 2000, hodnocení ekologických dopadů velkých projektů, ochrana životního prostředí, významný vliv při vzniku nebo přemístování podniků;
- **Výzkum, technika a vývoj (Research, Technology and Development - RTD);**
- **Půjčky evropské investiční banky.**

Evropské politiky, zejména strukturální, ovlivňují možnosti hospodářství i společenství v území, modifikují jeho strukturu, mění charakter využití území a tím i volně krajiny. Vzhledem k rozdílným vlastnostem jednotlivých regionů a vlivu jednotlivých politik EU na ně, je zapotřebí volit specifické postupy a opatření územního rozvoje. ESDP proto nabízí „**Politické**

cíle a varianty pro území EU“ (část A kap.3.), jejichž uplatnění umožňuje zohlednit následující **Směrnice územního rozvoje pro území EU** (pozn.: text je doplněn výběrem tematicky shodných pasáží z dokumentu ŘÍDÍCÍ PRINCIPY):

1. **polycentrická a vyvážená evropská sídelní struktura;** její vytvoření a posílení partnerství mezi urbánními a venkovskými oblastmi s tím, že vyvážený rozvoj území zlepšuje jeho konkurenceschopnost;

- spolupráce a vzájemné doplňování se měst a regionů díky jejich specializaci na poskytované služby,
- hlediska udržitelného rozvoje měst:
 - a. koncepce „kompaktního města“ – kontrola jeho rozšiřování, řízení expanze urbanizovaných oblastí, omezování suburbanizačních trendů poskytováním stavebních pozemků ve městech a velkoměstech, aktivace proluk a používání prostoroově úsporných metod výstavby, rozvoj stavebních pozemků v blízkosti dálničních uzlů a křižovatek, podpora vnitřního urbanistického rozvoje, zvyšování kvality životních podmínek a bydlení v urbanizovaných oblastech, což znamená ochranu existujících ekosystémů a tvorbu nových zelených ploch a biotopů,
 - b. udržovat a vytvářet směsi aktivit a sociálních skupin uvnitř urbanistických struktur, zejména ve velkoměstech předcházet vyloučení sociálních skupin z městského společenství, předcházet úbytku urbánních funkcí regenerací zanedbaných území,
 - c. moudré hospodaření se zdroji městských ekosystémů hlavně s ohledem na otevřené a zelené prostory, vodu, energii a odpady,
 - d. rozvíjet efektivní a zároveň ekologicky příznivou nabídku různých druhů veřejné dopravy, která by přispívala k udržitelné mobilitě,
 - e. ochrana a zlepšování stavu kulturního a přírodního dědictví,
- různorodost hospodářské základny ve městech,
- funkční celek města a venkova, podpora města ve venkovských regionech jako ohniska jejich rozvoje, diverzifikace venkovského zaměstnání, v soukromém sektoru podporovat rozvoj především zpracovatelského průmyslu

lu a dalších podnětů pro vznik pracovních příležitostí,

- vytvářet plánovací struktury překonávající hranice kompetencí místních orgánů, napomáhající koordinaci územního plánování a provádění jednotlivých opatření.

2. integrované koncepce dopravy a komunikací; dosažení parity v přístupu k infrastruktuře a poznatkům, největší úsilí věnovat zlepšování a rozvoji infrastruktury. V Řídících principech je kladen velký důraz na urychlené dokončení panevropské dopravní sítě a na zlepšení dostupnosti regionů vybudováním vnitroregionálních spojení. Je zdůrazňována potřeba zajistit dostatečný přístup k infrastruktuře (dopravní dostupnost, dostupnost služeb). **ŘÍDÍCÍ PRINCIPY** v kapitole V. „Opatření územního rozvoje pro jednotlivé regiony v Evropě“ části 6. Eurokoridory k tomu uvádí:

(61) *Popudy dané místním a regionálním ekonomikám dopravními investicemi do Eurokoridorů mají velký význam ("regionální podněty"). Z pohledu politiky územního rozvoje se není možné dívat na Eurokoridory jako na samostatné prvky všeobecně zajišťující dopravní infrastrukturu. Jejich interakce se sídelní strukturou, regionální ekonomikou, regionální dopravní sítí a potřebami ochrany životního prostředí a krajiny musí být též brány v potaz. Hlavní dopravní projekty by tedy neměly být prováděny bez zhodnocení jejich přímého i nepřímého teritoriálního dopadu. Ke snížení jakýchkoliv negativních dopadů a zvýraznění jejich pozitivního vlivu na místní i regionální úrovni je nezbytné realizovat konstrukční plánovací opatření. Taková opatření by měla zahrnovat hodnocení dopadu na životní prostředí a území pro plány, programy a projekty, koordinaci regionální a meziregionální infrastruktury, plánování krajiny ve velkém rozsahu, zabezpečení chráněných území nebo koncentraci silnic, železnic a splavných vodních cest do jednoho koridoru.*

(62) *Hlavní dopravní uzly, jako dálniční křižovatky, důležitá nádraží, střediska nakládky, letiště nebo*

vnitrozemské přístavy, mohou mít zvláštní význam pro územní rozvoj. Jejich vliv sahá za jejich bezprostřední okolí a dotýká se celého regionu. Eurokoridory by měly být chápány jako něco víc než pouhé dopravní koridory. V budoucnosti je nutné brát v úvahu interakce mezi dopravními zařízeními a rozvojem sídel se záměrem integrovat územní rozvoj a dopravní politiky. Pokud budou komplexní plány brát v úvahu vliv Eurokoridorů na územní rozvoj, např. na urbanizaci, populaci a ekonomické trendy, mohlo by to přinést podstatnou přidanou hodnotu do sféry sociální, ekonomické i životního prostředí.

3. rozvíjení a zachování přírodního a kulturního dědictví prostřednictvím moudré péče, prohlubovat identitu regionů, udržet přírodní a kulturní mnohostvárnost regionů a měst:

1. vhodněji integrovat ochranu a správu ohrožených oblastí do řešení územního rozvoje v širších souvislostech území,
2. stejně měrou zvažovat jak zachování přírody, tak i zlepšení životních podmínek obyvatel, hledat vyvážená řešení ve spolupráci s obyvateli,
3. vypracovávat integrované strategie územního rozvoje chráněných oblastí, vyvažující ochranu i rozvoj na základě hodnocení územních i ekologických důsledků za spoluúčasti dotčených partnerů,
4. ochrana jedinečné originální kulturní krajiny, vyjadřující identitu území, jeho historii a tradice by neměla znemožňovat ekonomické využití nebo mu nadměrně bránit. V mnoha případech může být důležitější další rozvoj nebo obnova krajiny než zachování stávající situace,
5. v některých případech může upadat venkovská krajina pro nedostatek lidských zásahů.

Obdobně **Směrnícím územního rozvoje pro území EU** uvedeným v ESDP obsahují **ŘÍDÍCÍ PRINCIPY** kapitolu V. „Opatření územního rozvoje pro jednotlivé regiony v Evropě“, členěnou na části:

1. Kulturní krajiny,
2. Urbanizované oblasti,
3. Venkovské oblasti,

4. Hory,
5. Pobřežní a ostrovní regiony,
6. Eurokoridory,
7. Záplavové roviny a zavodněné louky,
8. Nadbytečné vojenské oblasti,
9. Hraniční regiony.

Kromě výběru z části 2., 3., a 6. uvedeném v předcházejícím textu je pro naše podmínky významná i část 1. Kulturní krajiny:

(50) *Politika územního rozvoje může přispět k ochraně, hospodaření a zlepšování krajiny přijímáním určitých opatření, a to hlavně pokud jde o lepší organizaci interakcí mezi různými odvětvovými politikami s ohledem na jejich teritoriální dopad. Příslušná opatření na poli ochrany krajiny zahrnují:*

- *integraci rozvoje krajiny do procesu územního plánování stejně jako do odvětvových politik, jako jsou např. politiky se vztahem k ekonomii, zemědělství, infrastruktuře a urbanistickému rozvoji, kultuře, životnímu prostředí a sociálnímu rozvoji, které všechny mají přímý nebo nepřímý vliv na rozvoj krajiny;*
- *průzkum a všeobecné hodnocení krajiny, analýzu jejich charakteristik, ekosystémů a sil a tlaků, které je přetvářejí; definici a využívání cílů v oblasti kvality krajiny;*
- *implementaci integrovaných politik zaměřených současně na ochranu, hospodaření a plánování krajiny;*
- *ohled na rozvoj krajiny v rámci mezinárodních programů;*
- *silnější přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci na poli rozvoje krajiny, výměny zkušeností a výzkumných projektů, zahrnující především místní a regionální orgány;*
- *posilování uvědomění lidí, soukromých organizací a teritoriálních orgánů v oblasti hodnoty krajiny, jejich ekonomického významu, jejich vývoje a možností jejich ochrany a zlepšení;*
- *silnější integraci rozvoje krajiny do školících programů různých disciplín; interdisciplinární školící programy.*

Dále rovněž části 7. Záplavové roviny a zavodněné louky:

čl. (63):

„... Možný přispěvek územního plánování ke snižování periodických záplav postihu-

jících mnoho evropských říčních systémů ještě stále není dostatečně rozpoznán. V tomto kontextu je třeba zvažovat území celého povodí dané řeky. Takto by bylo možné snížit ekonomické škody.“

(64) Konflikty mezi odlišnými funkcemi záplavových rovin jsou hodnoceny a redukovány pomocí integrované politiky územního rozvoje. Následující prvky mají obzvláštní důležitost:

- ochrana zvláště zranitelných ekosystémů;
- udržitelnější hospodaření s vodním systémem v celém povodí, především s ohledem na množství vody, které by mělo být ve vztahu k retenci, infiltraci a propustnosti říčního koryta hlavních řeky a jejich přítoků;
- integrace řízení vodního systému pro celé povodí do procesu územního plánování na různých úrovních;
- předcházení záplavám podporou spolupráce na integrovaném a udržitelném řízení přeshraničních a nadnárodních povodí;
- omezování expanze měst do oblastí ekologicky cenných a oblastí s rizikem záplav;
- tvorba programů k ochraně malého počtu přírodních nebo přírodě blízkých říčních toků, které v Evropě stále ještě existují, především v nových členských státech.

Dokument VISION PLANET rovněž uvádí v kapitole II. „**Základní úkoly politiky územního rozvoje v oblasti VISION**“ v čl.(18) čtyři společné základní cíle územního rozvoje:

1. *Politika územního rozvoje by měla přispívat k efektivnějšímu, dynamičtějšímu a stálému všeobecnému hospodářskému a sociálnímu rozvoji prostřednictvím zlepšování konkurenceschopnosti územní struktury, ekonomiky a infrastruktury (cílem je konkurenceschopnost, efektivnost a růst).*
2. *Politika územního rozvoje by měla přispívat k vyrovnanější struktuře hospodářství a společnosti posilováním hospodářské, sociální a územní soudržnosti a podporováním oblastí potýkajících se s problémy nízké úrovně rozvoje nebo s obzvláště obtížnou strukturální změnou (cílem je vyrovnaný rozvoj a soudržnost).*
3. *Politika územního rozvoje by měla přispívat k ochraně přírodního a kul-*

turního dědictví, trvalé udržitelnosti rozvoje, využití zdrojů a ochrany životního prostředí pro budoucí generace (cílem je ochrana životního prostředí a přírodního a kulturního dědictví).

4. *Politika územního rozvoje by měla přispívat k tomu, aby se pohraniční oblasti stávaly stále více propustnější interakcí a kontaktům, aby se regiony a města k sobě přibližovala pokud jde o časovou, hospodářskou, sociální a psychologickou vzdálenost a aby řešila společně nebo propojené úkoly společně a v duchu spolupráce (cílem je integrace).*

Pro společnou perspektivu územního rozvoje je v kapitole III. „**Výhled územního rozvoje**“ vymezeno pět oblastí činností, pro každou z nich jsou uváděny doporučené postupy:

- A Zlepšování územní struktury
 - A.1 Řešení narůstajících regionálních disparit
 - A.2 Stanovení nových vztahů mezi městy a venkovem
 - A.3 Řešení problému odlehlosti
 - A.4 Diverzifikace regionálních hospodářských struktur a mobilizace endogenních zdrojů
 - A.5 Zajišťování lepšího přístupu k informacím a poznatkům ve všech oblastech.
 - B Formování rozvoje sídel a měst
 - B.1 Priority v rozvoji systému osídlení
 - B.2 Transformace struktury měst
 - B.3 Městské bydlení, finance a služby ve městech.
 - C Transformace venkovských oblastí
 - D Rozvoj dopravy a spojů
 - E Ochrana životního prostředí a správa přírodního a kulturního dědictví
 - E.1 Úkoly ochrany životního prostředí
 - E.2 Správa přírodního dědictví
 - E.3 Správa kulturního dědictví.
- VISION PLANET v článku 183 např. také doporučuje: „*při zvážení omezených profesionálních, technických a finančních zdrojů a pro zajištění jasného rozdělení kompetencí by měl být počet správních úrovní, oprávněných k územnímu plánování a přidělování zdrojů, právě tak jako počet a typ územních plánů, udržen v limitovaném počtu.*“

PROMÍTNUTÍ UVEDENÝCH TÉMAT DO ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A USMĚŘOVÁNÍ ÚZEMNÍHO ROZVOJE V ČESKÉ REPUBLICE

Témata územního rozvoje obsažená v uvedených evropských dokumentech mají mnoho společného, spoluprací na jejich přípravě a jejich přijetím se Česká republika zavázala zohledňovat je nejen v územním plánování, ale i v usměřování územního rozvoje oborově specializovanými dotčenými orgány státní správy.

Témata územního rozvoje jsou zohledněna i v návrhu stavebního zákona, který vláda schválila usnesením č. 609 z 25. května 2005. Úplný text návrhu stavebního zákona včetně důvodové zprávy je k dispozici na webových stránkách MMR, dále jsou pouze velice stručně a heslovitě uvedena některá vybraná témata:

- Udržitelný rozvoj území – návrh stavebního zákona stanovuje, že cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro udržitelný rozvoj území; úkolem územního plánování je i vyhodnocování vlivů na udržitelný rozvoj území. Tím se rozumí vyhodnocování vlivu politiky územního rozvoje (vládou schvalovaný nástroj územního plánování pořizovaný a aktualizovaný v zákonem stanovených termínech pro celé území republiky k řešení úkolů územního plánování v republikových, přeshraničních a mezinárodních souvislostech), zásad územního rozvoje (schvalované zastupitelstvem kraje, pořizované a aktualizované v zákonem stanovených termínech pro celé území kraje) nebo územního plánu (schvalovaný zastupitelstvem obce, pořízení není povinné, záleží na rozhodnutí zastupitelstva obce) na vyvážený vztah územních podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území;
- Ochrana a rozvoj hodnot území – úkolem územního plánování je rovněž ve veřejném zájmu chránit a rozvíjet přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně jeho urbanistického, architektonického a archeologického dědictví, chránit přitom krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti (naplnění požadavku vyplývajícího z Evropské úmluvy o krajině);
- Trvalé, pravidelné a soustavné zjišťování a vyhodnocování stavu území a možnos-

tí jeho změn – pro celé území republiky budou pořizovány, průběžně aktualizovány a každé dva roky na internetu zveřejňovány územně analytické podklady (ÚAP). Všechny obce s rozšířenou působností je budou zpracovávat pro správní obvod v podrobnosti potřebné pro pořizování územních a regulačních plánů, kraje je budou pořizovat v podrobnosti potřebné pro pořizování zásad územního rozvoje. Součástí územně analytických podkladů bude i rozbor udržitelného rozvoje území (rozbor URÚ), projednaný zástupci všech obcí ve správním obvodu obce s rozšířenou působností (rada obcí pro udržitelný rozvoj území). Toto projednané a dohodnuté „srovnávací pozadí“ umožní v širších vzájemných souvislostech posuzovat územní rozvoj jednotlivých obcí, vyjádřený jejich územními plány, jejich vliv na sousední obce i na celek správního území obce s rozšířenou působností. Rozbor URÚ území kraje, projednaný zastupitelstvem kraje, obdobně umožní posuzovat vzájemné souvislosti a vliv územního rozvoje jednotlivých území obcí s rozšířenou působností. ÚAP budou poskytovat veřejnou správu garantované aktuální přehledy o území, nezbytné pro kvalitní územní rozhodování, zpracování potřebné dokumentace pro umístění záměrů v území i pro zpracování dokumentace pro posouzení jejich vlivů na životní prostředí;

- Kontrola expanze urbanizovaných území a jeho účelné využití – stavební zákon definuje zastavěné a nezastavěné území. Rozšíření zastavěného území bude možné pouze vymezením zastavitelných ploch v územním plánu nebo v zásadách územního rozvoje (u ploch nadmístního významu), schválených v dohodě s dotčenými orgány. Tato právní úprava vylučuje dosavadní praxi pouze na základě územního rozhodnutí zvětšovat na úkor krajiny zastavěného území bez komplexního posouzení potřebných souvislostí v územně plánovací dokumentaci. Uvnitř zastavěného území bude možné provedení vybraných jednoduchých staveb pouze na jejich ohlášení, u ostatních staveb na základě zjednodušeného územního řízení nebo územního souhlasu a ohlášení stavby (za podmínky respektování příslušných právních předpisů). V nezastavěném území bude možné umísťovat v souladu s jeho charakterem stavby, zařízení, a jiná opatření pouze pro zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství, těžbu nerostů, pro ochranu přírody a krajiny, pro veřejnou dopravní a technickou infrastrukturu, pro snižování nebezpečí ekologických a přírodních katastrof a pro odstraňování jejich důsledků, a dále taková technická opatření a stavby, které zlepší podmínky využití nezastavěného území pro účely rekreace a cestovního ruchu, například cyklist-

tické stezky, hygienická zařízení, ekologická a informační centra, stavby pro zemědělství.

SHRNUTÍ

Návrh stavebního zákona vytváří nové podmínky pro činnost a spolupráci republikové, krajské a obecní úrovně veřejné správy při usměrňování územního rozvoje, ukládá soustavné zpracovávání a aktualizaci nových nástrojů územního plánování pro území republiky, krajů a obcí s rozšířenou působností, řečeno v terminologii uváděných evropských dokumentů „národních a regionálních politik územního rozvoje“.

Nové nástroje územního plánování (zejména politika územního rozvoje, zásady územního rozvoje a územně analytické podklady) by měly umožňovat komplexnější posuzování toho, zda a jakým způsobem je možné uplatnit v podmínkách našeho území témata územního rozvoje, vyplývající z evropských souvislostí, současně by měly poskytovat soustavnou územně plánovací činnost podloženou argumenty v dialogu o zaměření politik EU s vlivem na území.

*Ing. arch. Martin Tunka, CSc.
Odbor územního plánování MMR*